

Мовна політика:

анотований бібліографічний список 2019. – Вип. 2. – 11 с.

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. Брензович В. Проект закону "Про забезпечення функціонування української мови як державної" і європейська інтеграція України / Василь Брензович, Михайло Товт // *Голос України*. — 2019. — 17 січ. (№ 10). — С. 4. *В статті народного депутата України 8-го скликання Василя Брензовича та народного депутата України 2-го скликання Михайла Товта проаналізовано проект закону № 5670-д "Про забезпечення функціонування української мови як державної" щодо відповідності його міжнародно-правовим зобов'язанням України. Розглянуто питання регулювання мовних відносин в освітній сфері, зокрема, реалізації права на здобуття освіти рідною мовою представниками національних меншин. Висловлено зауваження щодо запропонованого законопроектом положення про криміналізацію діянь, які можуть кваліфікуватися як "публічне зневажання чи приниження української мови" або "спроби запровадження в Україні офіційної багатомовності". Наведено зауваження та пропозиції щодо законопроекту, які були висловлені низкою міжнародних інституцій. Висловлено думку про необхідність доопрацювання та вдосконалення законопроекту № 5670-д відповідно до міжнародно-правових документів з прав людини та Конституції України. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/312504>*

2. Булик-Верхола С. З. Суспільно-правові аспекти розвитку та функціонування української мови / С. З. Булик-Верхола, А. О. Верхола // *Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія : Перекладознавство та між культур. комунікація*. — Херсон, 2018. — Вип. 1, т. 1. — С. 128-134. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп18104-1/1(2018)**. *Проаналізовано суспільно-правові*

аспекти розвитку та функціонування української мови в діахронії. Узято до уваги суспільно-політичну ситуацію та соціально-культурні передумови формування української мови як державної. Текст: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvxdupmk_2018_1\(1\)_25](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvxdupmk_2018_1(1)_25)

3. Гажук-Котик Л. Г. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Л. Г. Гажук-Котик ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2018. — 119 с. *Шифр зберігання в Бібліотеці: А792995.* Зазначено, що на сучасному етапі індивідуальне мовлення – це своєрідна візитна картка кожної людини, яка інформує про її освіченість, інтелект, ерудицію, моральні та життєві принципи. Запропоновано практичні та тестові завдання для формування комунікативної культури у сфері професійного мовлення майбутніх музикантів та навичок практичного володіння мовою.

4. Еволюційні і революційні процеси в історії права, держави і юридичної думки : до 100-річчя Української революції 1917 - 1921 рр. : матеріали XXXVI Міжнар. іст.-прав. конф., 1 - 4 черв. 2017 р., м. Дніпро / Міжнар. асоц. істориків права [та ін. ; редкол.: І. Б. Усенко (голова) та ін.]. — Київ ; Херсон : Грінь Д. С., 2017. — 420 с. *Шифр зберігання в Бібліотеці: А790159* Зі змісту: *Нормативна регламентація обмеження використання української мови в закладах початкової та середньої освіти у період денікінської окупації / О. А. Гавриленко. – С. 189-196.*

5. Єфименко О. М. Словосполуки періоду Помаранчевої революції в українській публіцистиці / О. М. Єфименко // Мова і культура = Язык и культура : наук. вид. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2018. – Вип. 21, т. 2. – С. 253-257. – *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15323-21/2(191)* На основі аналізу періодики, публіцистичних видань, альманахів розглянуто вживання словосполучень періоду Помаранчевої революції. Встановлено, що

словосполуки періоду Помаранчевої революції в прямому та переносному значеннях існують практично у всіх сферах суспільства.

6. За неповагу до державної мови – штрафуватимуть // Юрид. вісн. України. — 2019. — 1 – 17 січ. (№ 1/2). — С. 11. *Зазначено, що в Україні планують карати за неповагу до державної мови. Це стосується посадових осіб. За подібний "гріх" можна буде втратити роботу й заробити штраф. Указано, що для перевірки скарг буде створено "мовного інспектора". За словами віце-прем'єр-міністра України з гуманітарних питань В'ячеслава Кириленко, в законі про державну мову, який Верховна Рада України має розглянути в другому читанні, не говориться про кримінальну відповідальність. Замість цього передбачена адміністративна відповідальність у вигляді санкцій і штрафів.*

7. Камболті Т. Фонд збереження рідних мов чи похоронна команда? / Тамерлан Камболті // Шлях перемоги. — 2019. — 30 січ. (№ 5). — С. 3. *Розглянуто мету створення, фінансування та склад опікунської ради і правління Фонду збереження і вивчення рідних мов народів Російської Федерації. Зазначено, що в керівництві Фонду відсутні представники хоча б національних республік, які могли б відстоювати безпосередньо інтереси своїх рідних мов. До речі, до Фонду збереження і вивчення рідних мов народів Російської Федерації увійшли головні лобісти поправок до "Закону про освіту", якими введено право вибору рідної мови і скасовано обов'язковість вивчення державних мов республік. Фінансування Фонду на 2019 рік становить близько 80 - 90 млн. рублів, в той час коли обсяг фінансування заходів Програми "Російська мова" на 2016 - 2020 рр. становить 6147, 5232 млн. рублів, тобто півтора мільярда рублів на рік. Зроблено висновок, що створення Фонду демонструє повний відхід від принципів федералізму і фактично гальмує національно-культурний розвиток народів Російської Федерації.*

8. Коваленко С. Законопроект про державну мову треба ухвалити якнайшвидше / Сергій Коваленко // Голос України. — 2019. — 16 січ. (№ 9). — С. 3. *Йдеться про брифінг Голови Верховної Ради України (ВР України)*

Андрія Парубія, під час якого він прокоментував перспективи ухвалення закону про державну мову. Андрій Парубій зазначив, що до прийнятого за основу законопроекту про мову було внесено понад дві тисячі правок. "Наголошував і наголошую: питання державної мови і закону про державну мову є одним із фундаментальних для Української держави і українського парламенту. І як тільки юридичне управління підготує порівняльну таблицю, а це точно буде до лютого місяця, я запропоную законопроект про державну мову для ухвалення в цілому", – заявив глава парламенту. Андрій Парубій повідомив, що наступна сесія має розпочатися з ухвалення змін до Конституції щодо членства України в Європейському Союзі (ЄС) та НАТО, що забезпечить незворотність цього напрямку зовнішньополітичного курсу. Голова ВР України спростував неправдиву інформацію про те, що нібито законопроект про спрощення процедури переходу громад до Православної церкви України (ПЦУ) призведе до насилля. "Для держави вкрай важливо, щоб цей процес проходив без конфліктів, щоб ця процедура була законодавчо виписана і щоб там не було жодної прогалини, яка могла б допустити до юридичної суперечки", – наголосив Андрій Парубій. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/312463>

9. Костовська А. В. Від мови ворожнечі до мови порозуміння: актуальні питання / А. В. Костовська // Мова і культура = Язык и культура : наук. вид. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2018. – Вип. 21, т. 2. – С. 114-120. – Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15323-21/2(191) Узагальнено результати досліджень явища толерантності (нетолерантності). Проаналізовано мовну природу толерантності. Розмежовано толерантність і терпимість, нетолерантність і мовну агресію. Розглянуто мову ворожнечі як прояв нетолерантного дискурсу, її види, а також способи розпізнавання та оцінки.

10. Крючков Г. Г. Ідентичність і мовна політика в Європі / Г. Г. Крючков // Мов. і концепт. картини світу : зб. наук. пр. – 2018. – Вип. 2 (62). – С. 122-127. – Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15998-2(62). Приділено увагу ідентичності та мовній політиці на європейському

континенті. Йдеться про появу європейської про появу європейської культурної ідентичності, яка визначається ставленням до мовців із рідними мовними репертуарами.

11. Лизанець П. М. Реалізація державної мовної політики в Україні, а також пропаганда та поширення україністики за кордоном: проблеми, завдання і перспективи / П. М. Лизанець // Закарпат. філол. студії. – 2018. – № 3, т. 1. — С. 25-31. *Досліджено питання функціонування української мови серед національних меншин Закарпаття, особливо угорців. У цьому зв'язку значну увагу приділено створенню підручників з української мови в національних школах, двомовних словників, написанню книжок для читання українською мовою та покращанню матеріально-технічної бази. Звернуто увагу на проблеми поширення української мови за кордоном, її вивчення і викладання, місце серед інших мов та роль в житті українців, що проживають в Україні і за її межами. На прикладі Центру гунгарології, який функціонує в Ужгородському національному університеті, запропоновано створити такий самий за кордоном для дослідження української мови та літератури.*

12. Масликова О. С. З історії формування наукової термінології української мови // Соціум. Документ. Комунікація. Серія : Філол. науки : зб. наук. ст. / ДВНЗ "Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. — Переяслав-Хмельницький, 2018. — Вип. 5. — С. 6-11. — *Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп18066-5(філол.)*. *Розглянуто питання вивчення важливих етапів формування наукового стилю української мови та наукової термінології в цілому. Вказано на тематичні групи термінів, які найпершими виокремилися в українській мові. Визначено, що спеціальні дослідження наукового стилю мови розпочалися ще в 1960-х роках і відображені в спеціальних монографічних працях, в яких учені вказують на специфіку матеріалів наукового стилю, на особливості його об'єктивних характеристик і відмінні риси від інших мовних стилів. Важливим є вивчення теоретичних питань, які дають можливість більш детально дослідити історію та етапи формування наукового стилю української мови. Вказано імена вчених, які мали вирішальний вплив на процес*

формування наукової термінології. Визначено, що кінець XIX – початок XX століття – важливий період, коли загальнонаукова термінологія була представлена в достатньо повному обсязі в лексичних матеріалах української мови.

Текст:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=sdс_2018_5_5

13. Михальчук О. І. Мовна компетенція як інструмент реалізації мовних прав / О. І. Михальчук // Мов. і концепт. картини світу : зб. наук. пр. – 2018. – Вип. 2 (62). – С. 190-197. – Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15998-2(62). *Порушено питання мовних прав через призму рівня мовної компетенції громадян у контексті державності української мови. Особливу увагу приділено пошуку балансу між мовною компетенцією та мовними правами і обов'язками представників етномовних спільнот України.*

14. Міщенко І. Українська література крокує Донбасом / Іванка Міщенко // Уряд. кур'єр. — 2019. — 29 січ. (№ 18). — С. 24. *Висвітлено діяльність проекту благодійного фонду Сергія Жадана "Схід читає", що реалізується у партнерстві з Українським інститутом книги за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". У межах проекту літературна команда на чолі з Іваном Андрусяком, Сергієм Жаданом, Андрієм Курковим, Євгеном Положієм і Тетяною Стус три місяці мандруватиме Донбасом. Зазначено, що завдяки проекту бібліотеки Донбасу постійно отримують необхідні примірники видань нової української літератури, а жителі Сходу мають можливість поспілкуються із авторами. Наголошено, що все це сприятиме популяризації української літератури, культурних і освітніх центрів та зміцненню єдиного культурного простору країни. Як зазначив Сергій Жадан на зустрічі у Сватівській центральній районній бібліотеці ім. Т. Полякова, "... багато бібліотек, з якими товаришуємо, давно перетворилися на центри культурного життя. Наприклад, у бібліотеці в моєму рідному Старобільську стає дедалі більше читачів, і ми хочемо підтримати це". За словами Сергія Жадана, у планах команди — проїхати 15 міст Донецької та Луганської*

областей і відвідати три десятки бібліотек. Текст:

<https://ukurier.gov.ua/uk/news/ukrayinska-literatura-krokuje-donbasom/>

15. На Харківщині скасували регіональний статус російської мови // Юрид. вісн. України. — 2019. — 21 – 31 груд. (№ 51/52). — С. 12. Подано інформацію, що Харківська обласна рада проголосувала за скасування свого рішення від 2012 року, яке надавало російській мові статус регіональної. За словами депутата Харківської облради Дмитра Булаха, голосування було консолідованим і три чверті депутатів підтримали це рішення, у тому числі з фракцій "Оппоблоку" і "Відродження".

16. Петрушко М. Суд скасував заборону на російські пісні, фільми і книжки / Марія Петрушко // Газета по-українськи. – 2019. – 25 січ. (№ 7). — С. 2. Йдеться про те, що Львівський окружний адміністративний суд скасував заборону в регіоні на російські пісні, фільми та книжки. Її запровадила обласна рада торік 18 вересня. Суд визнав заборону протиправною. Текст:

https://gazeta.ua/articles/ukraine-newspaper/_sud-skasuvav-zaboronu-na-rosijski-pisni-filmi-i-knizhki/881766

17. Пірен М. І. Просвітницька робота в територіальній громаді: професійно-світоглядні засади реалізації : навч. посіб.-практикум / М. І. Пірен ; М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. – 359 с. – **Шифр зберігання в бібліотеці: А793119.** Приділено увагу політико-владній еліті України і проблемам національної самоідентифікації. Розглянуто державну мовну культуру як мотиваційний складник просвітницької роботи з формування громадянської позиції та національної свідомості особистості-громадянина. Розглянуто фінський стиль управління з урахуванням національних особливостей і відповідального ставлення до мовної культури. Висвітлено роль просвітницької роботи в запобіганні проявам корупції в територіальній громаді. Подано інформацію про просвітницьку роботу в територіальній громаді шляхом позитивних маніпулятивних впливів як про засіб згуртованості та єдності громадян для

суспільних змін. Охарактеризовано позитивні маніпулятивні впливи просвітницької роботи під час підготовки майбутнього фахівця в закладі вищої освіти. Розглянуто децентралізацію як інноваційний підхід до формування територіальних громад і утвердження регіонального розвитку на основі європейських цінностей. Розкрито специфіку організаційно-управлінської культури Сінгапуру в контексті маніпулятивного впливу в процесі просвітницької роботи.

18. Примакова В. В. Роль мовної освіти в розвитку особистості / В. В. Примакова, В. І. Ткаченко // Пед. альм. : зб. наук. пр. / КВНЗ "Херсон. акад. неперерв. освіти" Херсон. облради. – Херсон, 2018. – Вип. 38. – С. 17-22. - *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16654-38* Розглянуто проблему розвитку мовної освіти крізь призму педагогічного дискурсу. Висвітлено думки видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів минулого й сучасності про значення мови; необхідність первинного досконалого вивчення рідної мови, перед початком опанування іноземними мовами, оскільки в іншому випадку діти не зможуть осягнути мову на належному рівні; удосконалення змісту мовної освіти. Визначено основні функції мови (засіб спілкування, знаряддя для пізнання для навколишнього світу, засіб оволодіння суспільно-теоретичним досвідом, закріплення пізнавальної діяльності попередніх поколінь народу й людства в цілому, засіб організації вражень від зовнішнього світу й формування понять, забезпечення суспільного й науково-технічного прогресу, база для оволодіння іншими мовами, зокрема, мовою міжнаціонального спілкування, культурними надбаннями інших народів). Відзначено провідну роль учителя як зразка використання літературної мови, слова якого повинні бути не лише схвальними, нестримними, рішучими, але й скромними, обережними, продуманими, виваженими.

19. Пропозиції до Державної цільової програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної у всіх сферах суспільного життя до 2028 року члена експертної групи з мовної політики проф. І. П. Ющука // Слово Просвіти. — 2019. — 31 січ. —

6 лют. (ч. 5). — С. 7. *Запропоновано певні заходи до Державної цільової програми на 2018 – 2028 роки, спрямованої на забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, створення єдиного культурного простору України та збереження цілісності культур нарівні з іншими для формування майбутнього українського суспільства.* Текст: <http://slovoprosvity.org/2019/01/31/propozytsiji-do-derzhavnoji-tsilovoji-prohramy-zabezpechennya-vsebichnoho-rozvytku-i-funktsionuvannya-ukrajinskoji-movy-yak-derzhavnoji-u-vsikh-sferah-suspilnoho-zhyttya-do-2028-roku-chlena-ekspertnoji/>

20. Рітупс А. ”Люди переважно не надто чують одне одного. Треба вчитися розмовляти” : [інтерв’ю з латвійським 9идавцем і філософом Арнісом Рітупсом / Арніс Рітупс ; провів Антон Семиженко] // Країна. – 2019. – № 2. — С. 25-26. *Обговорено українсько-латвійські стосунки. З’ясовано, як побудована мовна політика в Латвії.* Текст: <https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/lyudi-perevazhno-ne-nadto-chuyut-odne-odnogo-treba-vchitisya-rozmovlyati/880020>

21. Салимонович Л. Вкоротили ”язика” / Лариса Салимонович // Україна молода. — 2019. — 16 січ. (№ 5). — С. 2. *Йдеться про розгляд Львівським окружним адміністративним судом справи доцента кафедри програмування університету імені Івана Франка Святослава Литинського проти Харківської міськради, яка відмовилася скасувати в місті регіональний статус російської мови. Львівський суд зобов’язав Харківську міськраду відмінити рішення про надання російській мові статусу регіональної.* Текст: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3408/2006/129564/>

22. Скляр В. М Харків: етномовний склад населення на початку ХХІ ст. / В. М. Скляр // Вісн. Нац. техн. ун-ту ”ХПІ” : зб. наук. пр. Серія : Актуал. проблеми розвитку укр. сусп-ва. — Харків, 2018. — № 4 (1280). — С. 32-37. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15562-4(1280).** *Розкрито етномовну структуру населення міста Харкова за статистичними матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Абсолютну більшість серед усього населення міста становили українці. Встановлено*

особливості мовної структури як українців, так і етнічних меншин. Попри те, що росіяни опинилися в меншості, переважну більшість серед усього населення Харкова складало російськомовне населення, внаслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України.

23. Слепаков А. Чому лише дві пісні українською, а решта недостойною сьгоднішнього дня мовою? / Антон Слепаков ; текст: Ілля Столярчук // Країна. – 2018. – № 49. — С. 10-12. Викладено розповідь музиканта, керівника гурту "Вагоновожатые" про новий альбом "Реферанс" та про те, як політичні події вплинули на їхню творчість. Текст: <https://gazeta.ua/articles/culture-journal/comu-lishe-dvi-pisni-ukrayinskoyu-a-reshta-nedostojnoyu-sogodnishnogo-dnya-movoyu/875610>

24. Слухай українське! // Панорама (Суми). — 2019. — 16 - 23 янв. (№ 3). — С. А12. Надано інформацію про обсяг ведення передач українською мовою місцевими радіостанціями Сумщини. Зазначено, що другий рік поспіль Сумщина входить до п'ятірки лідерів за результатами моніторингу щодо виконання радіостанціями мовних квот, проведеного Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

25. Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток креативних індустрій : матеріали наук.-практ. конф. : 22–23 черв. 2018 р., [м. Харків] / Упр. культури і туризму Харків. облдержадмін., Обл. орг.-метод. центр культури і мистецтва ; [редкол.: Л. Г. Омельченко, О. Г. Бугайченко, Н. М. Роман]. — Харків : Друкарня Мадрид, 2018. — 465 с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: А792960. Зі змісту: Зміст мови як універсальної форми культури / М. В. Лисинюк. — С. 243-247.**

26. Українська мова повинна бути єдиною державною // Юрид. вісн. України. — 2019. — 1 – 17 січ. (№ 1/2). — С. 12. За результатами опитування соціологічної групи "Рейтинг" в рамках спецпроекту "Портрети регіонів", 63 % опитаних українців вважають, що українська мова повинна бути єдиною державною мовою, 17 % – за надання російській мові статусу державної, 15 % підтримають надання їй статусу офіційної в окремих регіонах. Зауважено, що

вищий рівень підтримки ідеї надання російській будь-якого статусу в Україні – у Запорізькій, Донецькій, Луганській, Харківській та Одеській областях.

27. Чебанник В. Василь Чебанник – про проект ”Графіка української мови” : [розмова з чл.-кор. Нац. акад. мистецтв України, авт. проекту ”Графіка української мови”, зав. каф. граф. дизайну Київ. ін-ту декор.-приклад. мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, відомим худож.-графіком і каліграфом / Василь Чебанник ; розмовляв Тарас Головка] // День. – 2019. – 7 лют. (№ 22). — С. 6. *Обговорено питання про те, чи готова Україна кардинально змінити візуальне зображення мови, щоб пришвидшити процес інтеграції в європейську спільноту.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/vasyl-chebanyk-pro-proekt-grafika-ukrayinskoyi-movu>

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

13.02.2019